

Monumentnummer*: 518790

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 05 augustus 2002
Kadaster deel/nr 82843/5

Woonplaats* Eindhoven
Gemeente* Eindhoven
Provincie* Noord-Brabant

Locatiennaam Eindhoven
Locatieomschrijving Tongelre

Kadastrale gemeente* Tongelre
Sectie* G
Kadastraal object*
Appartement aanduiding
Grondperceel 1834

Omschrijving**

Inleiding

R.K. Martinuskerk, driebeukige kruisbasiliek, gebouwd in 1891 naar ontwerp van architect E. Corbey in Neo-Gotische stijl. De torens zijn nooit voltooid.

De kerk heeft een markante ligging aan het Hofke, een oude, ringvormige structuur in het stadsdeel Tongelre, in de zichtas vanaf de Tongelresestraat.

Omschrijving

Bakstenen kruisbasiliek, met een schip van drie beuken en korte (één travee diepe), recht gesloten, transeptarmen. De koorpartij is vijfzijdig gesloten. De kerk heeft een samengesteld zadeldak, gedekt met leisteen. Op de viering is een achthoekige dakruiter met spits geplaatst. De voorgevel bestaat uit drie brede traveeën, elk met drie geledingen. In de middelste travee is de ingangspartij gelegen, deze bestaat uit een spitsboogportaal, trapsgewijs terugspringend, waarin zich een dubbele houten deur met smeedijzeren beslag bevindt. De ingang wordt bekroond door een topgevel met natuurstenen afdekrand en hogeltjes. Hiertegen is een tegeltableau met een voorstelling van St. Martinus aangebracht. Daarboven is een groot roosvenster, gevuld met glas-in-lood zichtbaar. Een topgevel met spitsboog lisenen en natuurstenen afdekrand bekroont dit middelste gedeelte, hiertegen is een wijzerplaat aangebracht. Het

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

middendeel wordt geflankeerd door twee vierkante torens. Op de begane grond is hierin een kleinere deur onder een natuurstenen latei aangebracht. Direct boven de latei bevindt zich een spitsboograam, gevuld met glas-in-lood, daarboven is in de gevel opnieuw een spitsboograam met glas-in-lood zichtbaar, het raam heeft een bakstenen tracering. In de bovenste laag van de torens zijn galmgaten aangebracht. De torens worden bekroond door een tentdak gedekt met leisteen.

De lisenen tegen de voorgevel zijn per geleding voorzien van natuurstenen blokken. Op de hoeken van de torens zijn natuurstenen consoles en baldakijnen aanwezig (de beelden die hierin hebben gestaan zijn reeds verdwenen).

Over de gehele breedte van de voorgevel is ter hoogte van bovenste geleding een balustrade aanwezig. Op de begane grond strekt zich een bordes met trap uit.

Tegen de zijgevels zijn steunberen geplaatst, éénmaal versneden en voorzien van natuurstenen afdekplaten. Over de bovenste rand loopt een bakstenen tandlijst. Per travee is een driedelig glas-in-lood raam aangebracht.

De transeptarmen zijn op de begane grond van een nis voorzien. Daarboven zijn roosvensters aangebracht. Een natuurstenen afdekrand met kruis bekroont de topgevels van de transepten. In het leien zadeldak van het middenschip zijn dakkapelletjes aangebracht, deze zijn voorzien van een houten overstek en een windveer.

Het interieur is overwelfd door bakstenen kruisribgewelven, de ribben zijn in een afwijkende kleur steen uitgevoerd. Deze gewelven worden ondersteund door bakstenen pijlers met colonetten, geplaatst op een natuurstenen basement en voorzien van natuurstenen kapitelen die met loofwerk en in de zijbeuken met figuren zijn versierd. De kapitelen zijn uitgevoerd in zandsteen door G.H. Mestrum en dateren uit 1890. De sluitstenen van de gewelven in het transept zijn van een bloemdecoratie voorzien. De buitenmuren hebben een betegelde lambrizing, daarboven zijn zij gepleisterd. De wanden van het middenschip bestaan uit drie geledingen: de doorgangen naar het zijschip worden gevormd door spitsbogen, daarboven zijn blindnissen aangebracht en in de bovenste laag van de wand bevinden zich tripletten. Het koor heeft glas-in-loodramen met bijbelse voorstellingen, gemaakt in 1900 door Nicolas (Roermond). Onder de viering is een nieuw, verhoogd altaar aangelegd. Het oorspronkelijke neogotisch hoogaltaar uit 1919, uitgevoerd in franse zandsteen door J. Custers, staat achter in het koor. Direct boven de ingang bevindt zich op verdiepingshoogte een galerij, voorzien van een houten balustrade.

De sakristie bevindt zich rechts achter het koor.

Tot de verdere inrichting behoren een vijftiende eeuws houten kruisbeeld, een gepolychromeerd houten beeld van St. Martinus te paard uit ca. 1560 en twee eiken biechtstoelen (XVIII/XIXa). In de torens hangen twee klokken uit 1467 en 1752 gemaakt door Gobbel Moer en Alexis Petit. Tegen de pilaren zijn diverse houten heiligenbeelden geplaatst.

Waardering

De Martinuskerk is van algemeen belang. Het gebouw heeft cultuurhistorisch belang als bijzondere uitdrukking van de ontwikkeling van het katholicisme in het zuiden en is tevens van belang als voorbeeld van de typologische ontwikkeling van de driebeukige basiliek, uitgaande van een aanpassing en vereenvoudiging van Franse kathedrale voorbeelden. Het gebouw heeft architectuurhistorisch belang door de stijl en de detaillering en is van kunsthistorisch belang door de interieuronderdelen. Het gebouw is tevens van belang als voorbeeld van het oeuvre van de architect Corbey, die zich hier sterk door Franse voorbeelden heeft laten leiden. Het heeft ensemblewaarden vanwege de bijzondere situering nabij de schildvormige oude kern van het kerkdorp Tongelre. Het is gaaf bewaard

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

gebleven.

Hoofdcategorie

Religieuze gebouwen

Subcategorie

Kerk en kerkonderdeel

Functie

Kerk